

**YANGI O‘ZBEKISTONDA JINOYATCHILIKNING
OLDINI OLIISHDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY
MADANIYATNING O‘RNI**

Xayitov Og‘abek Egamberdi o‘g‘li

Buxoro Davlat Universiteti Tarix va Yuridik fakulteti

Yurisprudensiya (faoliyat turlari bo‘yicha) yo‘nalishi talabasi

**THE ROLE OF LEGAL CONSCIOUSNESS AND
LEGAL CULTURE IN CRIME PREVENTION IN
NEW UZBEKISTAN**

Khaitov Ogabek Egamberdi ugli

Faculty of History and Law of Bukhara State University

A student of jurisprudence (by types of activity)

**РОЛЬ ПРАВОСОЗНАНИЯ И ПРАВОВОЙ
КУЛЬТУРЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ
ПРЕСТУПНОСТИ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ**

Хаитов Огбек Эгамберди угли

**Факультет истории и права Бухарского
государственного университета**

**Студент юридического факультета (по видам
деятельности)**

<https://orcid.org/0009-0006-3156-5268>
ogabekxayitov10@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada yangi O‘zbekistonning rivojlanayotgan ijtimoiy-huquqiy manzarasi doirasida jinoyatchilikning oldini olishda huquqiy ong va huquqiy madaniyatning hal qiluvchi o‘rni ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot huquqiy ta‘lim, ijtimoiy qadriyatlar va jamoatchilikni jalb qilishning jinoyatchilikning oldini olishga proaktiv yondashuvni rivojlantirishga ta‘sirini o‘rganadi. Keng qamrovli adabiyotlarni tahlil qilish orqali maqola qo‘llanilgan usullar, erishilgan natijalar haqida tushuncha berish va kelajakdagi siyosat va jamiyat rivojlanishining oqibatlarini muhokama qilishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: huquq, huquqiy madaniyat, huquqiy ta‘lim, ijtimoiy normalar.

Аннотация: В данной статье рассматривается решающая роль правосознания и правовой культуры в предупреждении преступности в рамках развивающегося социально-правового ландшафта нового Узбекистана. В исследовании изучается влияние юридического образования, социальных ценностей и участия общественности на развитие проактивного подхода к предупреждению преступности. Анализируя обширную литературу, статья направлена на то, чтобы дать представление об используемых методах, достигнутых результатах и обсудить последствия для будущей политики и развития общества.

Ключевые слова: право, правовая культура, юридическое образование, социальные нормы.

Annotation: This article examines the decisive role of legal consciousness and legal culture in the Prevention of crime within the framework of the developing socio-legal landscape of the new Uzbekistan. The study explores the impact of legal education, social values, and community engagement on the development of a proactive approach to Crime Prevention. Through extensive literature analysis, the paper aims to provide insight into the methods used, the results achieved, and to discuss the consequences of future policy and Community Development.

Keywords: law, legal culture, legal education, social norms.

Kirish/Introduction. Muhim siyosiy va ijtimoiy islohotlarni boshdan kechirayotgan yangi O'zbekiston jinoyatchilikning oldini olish strategiyasini qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Shaxsning qonuniy huquq va majburiyatlar to'g'risida xabardorligi va jamiyat ichidagi umumiy huquqiy qadriyatlarni qamrab oluvchi huquqiy madaniyat sifatida belgilangan huquqiy ong xatti-harakatlarni shakllantirishda va qonunga rioya qilishni rag'batlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqolada ushbu tushunchalarning o'zaro bog'liqligi va ularning yangi O'zbekistonning paydo bo'layotgan huquqiy manzarasida jinoyatchilikning oldini olishga ta'siri ko'rib chiqilgan.

Mavjud adabiyotlarda huquqiy onging individual xulq-atvoriga va qonunga rioya qilishga ta'sir qilishdagi ahamiyati ta'kidlangan. Turli madaniy kontekstlarda olib borilgan tadqiqotlar huquqiy ta'lim va kamaytirilgan jinoiy faoliyat o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni ta'kidlaydi. Bundan tashqari, huquqiy madaniyatning ijtimoiy normalarni shakllantirish va huquqiy tamoyillarga jamoaviy sadoqatni shakllantirishdagi roli yaqqol ko'rinib turibdi. Adabiyotlarda jinoyatchilikning oldini olishning samarali strategiyasi uchun huquqiy ong va madaniyatni yaxlit tushunish zarurligi ta'kidlangan.

Asosiy qism

Ushbu tadqiqotda yangi O'zbekistonda huquqiy ong va huquqiy madaniyat darajasini aniqlash uchun sifatli intervyu va so'rovlarni birlashtirgan aralash usul qo'llaniladi. Keng qamrovli vakillikni ta'minlash uchun turli demografiya ishtirokchilari tanlanadi. Ma'lumotlar huquqiy ong va madaniyatga ta'sir etuvchi naqshlar, korrelyatsiyalar va potentsial omillarni aniqlash uchun miqdoriy va sifat usullari yordamida tahlil qilinadi.

Huquqiy ong va huquqiy madaniyatning o'zni har qanday jamiyatda, shu jumladan yangi O'zbekistonda ham jinoyatchilikning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu elementlar jinoyatchilikning oldini olishga yordam beradigan bir necha usullar:

Korrupsiyaning oldini olish:

- Huquqiy madaniyat: korrupsiyani qoralaydigan mustahkam huquqiy madaniyat jinoyatchilikning oldini olishga yordam beradi. Huquqni muhofaza qilish idoralari yoki sud tizimidagi korrupsiya qonun

ustuvorligini buzishi va jinoyatchilik rivojlanib boradigan muhitga hissa qo'shishi mumkin. Korrupsiyani rad etadigan huquqiy madaniyat jinoyatchilikning oldini olish uchun juda muhimdir.

Jamiyatni jalb qilish va hamkorlik:

- Huquqiy ong: jamoalar o'zlarining qonuniy huquqlari va majburiyatlari to'g'risida ma'lumot olsalar, ular jinoyatchilikning oldini olish harakatlarida faol ishtirok etishlari mumkin. Huquqiy ong shaxslarni huquqni muhofaza qilish organlari bilan hamkorlikda ishlashga, shubhali harakatlar haqida xabar berishga va jamoat politsiyasi tashabbuslari bilan shug'ullanishga undaydi.

Nizolarni muqobil hal qilish:

- Huquqiy madaniyat: mediatsiya va arbitraj kabi nizolarni hal qilishning muqobil usullarini qo'llab-quvvatlovchi huquqiy madaniyatni tarbiyalash nizolarni hal qilish uchun tinch va qonuniy vositalarni taqdim etish orqali jinoyatchilikning oldini olishga yordam beradi. Ushbu yondashuv odamlarning shikoyatlarni hal qilish uchun noqonuniy harakatlarga murojaat qilish ehtimolini kamaytirishi mumkin.

Ta'lim va rehabilitatsiya:

- Huquqiy ong: huquqiy ong jinoyat sodir etgan shaxslarni rehabilitatsiya qilish dasturlarida ham rol o'ynashi mumkin. Jinoiy xatti-harakatlarning huquqiy oqibatlarini to'g'risida ma'lumot berish rehabilitatsiya jarayoniga hissa qo'shishi va retsdivizmni kamaytirishi mumkin.

Inson huquqlarini targ'ib qilish:

- Huquqiy madaniyat: huquqiy madaniyat doirasida inson huquqlarini ta'kidlash har bir shaxsning qadr-qimmatini va huquqlarini qadrlaydigan jamiyat yaratish orqali jinoyatchilikning oldini olishga yordam beradi. Inson huquqlarini hurmat qilish jinoiy faoliyatga to'sqinlik qilishi va xavfsizroq va adolatli jamiyatga hissa qo'shishi mumkin.

Yangi O'zbekistonda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirish jinoyatchilikning oldini olishning ajralmas qismidir. Ushbu elementlar shaxslar qonunni tushunadigan va hurmat qiladigan, huquqiy tizimga ishonadigan, qonuniy va adolatli muhitni yaratishda faol ishtirok etadigan jamiyat qurishga hissa qo'shadi.

Topilmalar jamiyatning jinoyatchilikning oldini olishga yondashuvini shakllantirishda huquqiy ong va madaniyatning o'zaro bog'liqligini ta'kidlaydi. Huquqiy ta'lim dasturlari va jamoatchilikni jalb qilish tashabbuslari huquqiy tamoyillarga jamoaviy sadoqatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda ushbu natijalarning siyosatchilar uchun ta'siri muhokama qilinadi va yangi O'zbekistonda huquqiy ong va madaniyatni mustahkamlash strategiyasi taklif etiladi.

Xulosalar. Xulosa qilib aytganda, tadqiqot yangi O'zbekistonda jinoyatchilikning oldini olishda huquqiy ong va huquqiy madaniyatning hal qiluvchi rolini ta'kidlaydi. Huquqiy ta'lim, ijtimoiy qadriyatlar va kamaytirilgan jinoiy faoliyat o'rtasidagi ijobiy bog'liqlik maqsadli aralashuvlar zarurligini ta'kidlaydi. Siyosatchilar qonuniylik madaniyatini rivojlantirish va jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha harakatlarni kuchaytirish uchun keng qamrovli huquqiy ta'lim dasturlari va jamoatchilikni jalb qilish tashabbuslariga ustuvor ahamiyat berishlari kerak.

Oldinga qarab, siyosatchilar turli xil demografikaga erishish uchun turli platformalardan foydalanib, barqaror huquqiy ta'lim dasturlariga sarmoya kiritishlari kerak. Huquqiy madaniyatni

mustahkamlash uchun davlat idoralari va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi hamkorlikni o'z ichiga olgan jamoatchilikka asoslangan tashabbuslarni rag'batlantirish kerak. Rivojlanayotgan jamiyat dinamikasiga asoslangan strategiyalarni moslashtirish, yangi O'zbekistonda jinoyatchilikning oldini olishning mustahkam va samarali asoslarini ta'minlash uchun doimiy izlanishlar va baholash zarur bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://lex.uz/docs/-111453> [O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi]
2. Толипов Н.М., Рустамбекова Н.Н. Общественная опасность и криминологическая детерминация насильственной преступности несовершеннолетних // Научно-образовательный потенциал молодежи в решении актуальных проблем XXI века. 2021. № 6.
3. Voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha ishlarni davom ettirish kerak, deb hisoblaydi ijtimoiy faollar. <https://iiv.uz/ru/news>
4. Шарипов С.Т., Турсунова М.М. (2022). Меры профилактики и борьбы с насильственной молодежной преступностью. Вестник науки и образования, (12- 7), 79-84.

